

O MAR DUN POETA DAS IRMANDADES:

GONZALO LÓPEZ ABENTE (II)

por Emilio Xosé Ínsua

López Abente, logo de publicar os dous libros que comentamos na anterior entrega de CERNA, **Escumas da ribeira** e **Alento da raza**, ía ver editado un novo poemario seu, titulado **D'Outono**, na colección "Céltiga" de Ferrol. Sen embargo, a editora impulsada por Ramón Villar Ponte, Xaime Quintanilla e Manuel Morgado quebrou xusto cando o libro do autor muxián entraba no prelo, de maneira que foi a luguesa "Ronsel", dirixida por Evaristo Correa Calderón, a que puxo finalmente na rúa o novo volume, en decembro de 1.924, con ilustracións de Álvaro Cebreiro.

D'Outono é un libro composto por sesenta sonetos de versos hendecasilabos. O xornalista Antón Villar Ponte recensionao ao pouco da súa aparición na revista coruñesa "Alfar" (nº 49, abril de 1.925), subliñando que entre os sonetos que o compoñen hai "algunos insuperables en el aspecto formal y en lo nítido del pensamiento que los informa, dándose así íntimamente la mano el versificador y el poeta, todavía muy aferrado a la sensibilidad ochocentista".

A poesía do volume **D'Outono** é, certamente, moito máis persoal e intimista que a que aparece en obras anteriores do noso autor, se exceptuamos algúns poemas como o titulado "Na Costa Brava", onde López Abente volta sobre o seu querido tema paisaxístico da loita do mar coa terra. A alma do poeta presentase-nos neste libro como un "campo devastado", unha "vereda pedregullenta ao correr d'unha gándara infinita", un "probe xardín" azoutado polos vendavais do remorso e asaltado polas "silveiras de aguillóns firentes", en fin, como un niño poboado de bichocos. Até a atormentada alma do noso protagonista chegou

*"a pouta treizoeira
do triste outono fungador, i-as chaves
na outura despechou da nevoeira;
i-entrando no meu peito as negras aves
arrincaron a rosa derradeira".*

Os propios poemas que compoñen o libro son aludidos no soneto que o fecha como "feixe de froles outonales / que puiden apañar polas campías, / cando menguando sen cesar os días / fuxen diante dos ventos invernais". López Abente non pode ser máis explícito sobre o seu estado anímico e vital cando escribe "na miña i-alma reina xa o outono".

Unicamente a flor do arrepentimento, regada con "báguas de tor-

mento", introduce unha raiola de esperanza no espírito do poeta, que sente o sopro de Deus na súa fronte sentado no alto dun facho, ollando a inmensidade do mar, ali "onde non chega o trafogar da xente". Algun para nós opaco acontecemento biográfico converte a maioría destes sonetos nunha sorte de purga ou desafogo constante, cun ton negativo, desengañado. A envexa é-nos presentada como unha cóbrega vil que se arrastra pola campia da amizade confiada. A vida das vilas e cidades, buliciosa en exceso, é posta en contraste coa paz e acougo da aldea, moi ao xeito horaciano do "beatius ille...". O corpo sen-

sual dunha muller espida "arrescendente rosa, / botón de fror, ensoño feiticero", resulta agochar para o poeta "a miseria da carne corrompida". Sonetos como "Albre caído" ou, aínda máis, o titulado "O carballo", que a seguir reproducimos, resumen perfectamente este estado anímico predominante nos versos do libro:

*"El está sóo na gándara; está sóo
o carballo baril, serio e altivo,
ergueito n-aquel chan triste i-esquívoo
cal se quixer ao ceu rubir nun voo.
Despido de follax garda o seu dío
no seréo abandón inespresivo
dos heroes derrotados. Está vivo
porque é nobre, valente, forte e bío.
Eu tamén sóo, vivindo no abandono,
sin follas xa no derradeiro gallo,
que arrincándome foi o duro outono,
suprico a Deus poidel-o meu traballo
sofrir calado, nun finxido sono,
co-a dina maxestá d'este carballo".*

López Abente destila, ao mesmo tempo, unha visión panteísta, telúrica, en bastantes poemas deste **D'Outono**. Así, o bosco configura-se como un espazo máxico que esixe respecto ("entrade caladiños no recinto"), as árbores que o poboan son "sacerdotes misteriosos do culto universal xamáis estinto" e o poeta é quen de sentir por toda a parte "a maxestade augusta del Señor". A Natureza enteira é un templo e a vida trunfa por toda a parte:

*"nos abismos do mar, na refulxente
onda escumosa, nas rexións xiadas
dos polos, nas áreas abrasadas
que acougan quedas no deserto ardente;
no pardo lombo do penedo inxente
e nas testas dos fachos, coroadas
coa nítida brancura das nevadas".*

Este namoro cara á paisaxe leva ao poeta a desexar unha fusión panteísta coa terra despois da morte, anseio expresado no poema "Na Brétema":

*"Perdel-a forma e a unidá que encerra
o meu corpo mortal, e, libertado,
antre o ensoño, vivir arrandeado
na brétema sutil da miña terra".*

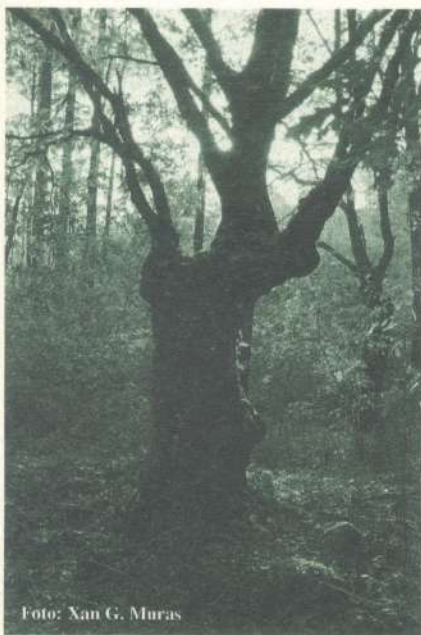

Foto: Xan G. Muras

En *Nemancos* (1.929), a derradeira obra poética que López Abente publica antes do estourido bélico do 36, achamos unha poesía na que é constante a presenza do mar e das paisaxes costeiras da terra natal do autor. Destaca no conxunto o soneto titulado "Muxia", no que Abente describe con aceso arroubo a súa vila natal:

*"Brandamente deitada no medio da ribeira
e ollando cara o ceo, acouga silenciosa
a branca e melancónica e doce compañeira
dos outos penedás da brava costa nosa.
Tecelana d'ensoños, fabrica na almohada
as randas milenarias dos albos areales
que treman milagreiros, na mañán encalmada,
nos reflexos azís dos mariños cristales.
E nos días de inverno, cando a fera tormenta
desatada en furores enrabexada alenta,
envolta no mantelo de vaporosa bruma
satisfeita sorríe e soña adormecida
no leito mol e morno que a iauga remexida
ofrécelle con tombos e folerpas de escuma."*

A Terra de *Nemancos*, co Cabo Touriñán, o Cabo da Grixá, o Vilán, a Buitra, a Arnela e outros moitos lugares de impresionante magnificéncia, aparece retratada nestes poemas de López Abente, coincidindo plenamente unha vez máis co seu admirado Eduardo Pondal, como un territorio selvaxe e virxe, de natureza indómata, fremosamente áspero, mediante a constante alusión aos seus elementos máis característicos: a longa gándara, os carballos tortos, as toxeras cativas, os piñeiros maxestuosos, a brétema e o frío invernaís, os negros e feros corvos, os ventos dos vendavais, o frío nordés, o bruar cercano do mar, as furnas temerosas, os rexos

cantis... De entre todos eles é o propio mar o que recibe a maior atención poética:

*"(...) O mar!
O meu mar!
O mar que eu vexo
nestes días de inverno,
gris, abalante,
inquedo, forte e rexo,
a cólera a roubar do fondo averno
e a bater nas orelas, escumante
de rabia e furore, nun épico loitar!(...)"*

Sen embargo, tampouco fallan neste libro os poemas de corte máis lírico e persoal, poemas que repeten, no básico, as mesmas reflexións e o mesmo ton desencantado que víamos en *D'Outono*. Os pensamentos do poeta son así "inquietas anduriñas" que nunca descansan e a "estrelíña que vexo pol-as noites / palpebrear no fondo azul do ceo" fai-se confidente do "segredo fatal da miña vida", "este remorso crú que levo dentro". O recordo da compañeira amada reaparece tamén aquí. No poema "Fixen unha fogueira" López Abente poetiza a queima real das cartas que conservaba do seu noivado, para evitar que un día fose profanada a súa lembranza: "Fixen unha fogueira / c'os papéis perfumados, / pro os recordos amados / da miña compañeira / no peito están gardados". A perspectiva da morte que se achega liga-se agora a un desexo fortísimo de pasar o resto dos días en estreito contacto coa terra natal. No poema "Retorno" un López

Abente canso, vencido polos pesimismos, reclama o agarimo final da súa amada terra:

*"(...) Quero volver de novo a vivir na paisaxe
de duros penedás e cabos tromentosos;
antre os santos terróns da nativa paraxe
que desexo recollan os meus cansados ósos;
preto da antiga igrexa, preto da crara fonte,
xunta do cemiterio en que acougan os meus,
e baixo do cruceiro que está entiba do monte
sinalando nos ceos o camiño de Deus.
Quero vivir convosco, meus currunchos amados,
quero vivir con vosco e con vosco morrer;
quero que me quezades dos meus fríos pasados
e, na vosa compañía, quero amar e crear."*

Hai nalguns dos poemas deste *Nemancos* unha innegábel influencia da estética "hilozoísta", de personificación dos elementos da paisaxe, que tan en boga estivo na poesía galega dos anos 20, representada por figuras como Amado Carballo, Blanco Amor ou Xúlio Sigüenza, entre moitos outros. Vexan-se senón metáforas presentes no poema "A Laberca" como estas: "O azul roupaxe da serenidade / téndese inmóbil no encalmado ár. / A face da celeste inmensidade / beixa súa imaxen no cristal do mar", ou os versos do poema "Noitiña", que describen plasticamente o pór do sol:

*"(...) O louro cadaleito
fúndese no ocidente,
e comenza a soar,
funerario e doente,
o responso do mar (...)"*

(vai continuar)

Foto: Manolo Soto